

Laukuvos ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos*

Valentina Ratkevičienė

Ūkininkų ūkių kūrimas yra reikalingas kaip gyvenimo būdas ir kaip svarbus tolesnio žemės ūkio gamybos plėtojimo pagrindas Lietuvoje. Integracija į ES šalies žemės ūkiui iškelia nemažai problemų. Visų pirma didelė konkurencija laukia tiek Vakarų, tiek Rytų šalių rinkose.

Straipsnyje analizuojamos ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos, atskleidžiamos pagrindinės problemos, turinčios įtakos ūkininkavimui dabartiniu metu, parodomas ūkininkų požiūris į jų gyvenimo ir veiklos sąlygas įstojus į ES, ūkininkų gyvenimo lygio vertinimas ir kiti klausimai.

Tyrimo problema. Dauguma ūkių neefektyvūs, ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos sunkios. Vyrauja smulkūs ūkiai, kurie nesuteikia jų savininkams visiško užimtumo ir pakankamai pajamų ūkiams plėtoti. Tokiomis sąlygomis smulkiems ūkininkams bus sunku arba visai neįmanoma atlaikyti konkurenciją užsienio rinkose.

Tikslas – ištirti ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygas.

Tyrimo dalykas – ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos.

Tyrimo uždaviniai. Surinkti informaciją apie Laukuvos ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygas, įvertinti esamą padėtį, atskleisti pagrindines jų veiklos problemas.

Hipotezė. Dėl sunkios šalies ekonominės padėties nelengva garantuoti efektyvų ūkininkavimą, todėl dauguma ūkininkų gyvena ir dirba varganomis sąlygomis.

Pagrindiniai terminai: *ūkininkas, ūkininkavimas, Europos Sąjunga, integracija, konkurencija, agrarinė reforma, skurdas.*

2001 m. rugpjūčio mėn. buvo atliktas Šilalės r. Laukuvos ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygų sociologinis tyrimas.

Pagrindinė kaime gyvenančių žmonių ūkinė veikla yra žemės ūkis. Daugelis jų net neįsivaizduoja savo gyvenimo be žemės, be kasdienių darbų. Visais laikais ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos nebuvo geros – dauguma jų skurdo, o kiti tik sunkaus ir ilgo darbo dėka prasigyvendavo, tačiau turtingi jie niekada nebuvo.

Kolūkiai likviduoti. Įgyvendinant agrarinę reformą, žemė gražinama buvusiems savininkams. Atsirado privatūs ūkiai ar žemės ūkio bendrovės. Tas pats atsitiko ir su Laukuvos bei jos apylinkių ūkiais: Medvėgalio tarybiniu ūkiu, Karolio Poželos kolūkiu (dabar – Bilionių seniūnija), Pa-dievyčio tarybiniu ūkiu ir kt.

Patys pirmieji ūkininkai Laukuvoje įsikūrė 1989 m. po Valstiečių ūkio

* Straipsnis aprobuotas serijos „Lietuvos valsčiai“ Mokslo darbų komisijos. Leidyklai įteiktas 2002 10 18.

*Įvažiavimas
į Laukuvos miestelį
iš Žemaičių plento.
2001 m.
V. Jocio nuotr.*

įstatymo priėmimo. Pagal apklausą tuomet jų buvę tik keturi. 1990 m. ūkininkauti pradėjo 6, 1991 m. – 4, 1992 m. – 5. Vėliau ūkininkų skaičius vis didėjo.

Ūkininkų išsilavinimas ir amžius. Buvo apklausta 24 vyrai ir 11 moterų, šeimininkaujančių savo ūkiuose. Ūkininkavimui svarbu išsilavinimas (be abejo, nelygu ūkininkas, jo patirtis ir žinių poreikis). Kaip rodo duomenys, dauguma ūkininkų (t. y. 14) turi vidurinį išsilavinimą, nemažai jų su specialiu viduriniu (11 ūkininkų). Kiti (5) turi tik pradinį išsilavinimą. Aukštąjį išsilavinimą turėjo tik 4 apklaustieji ūkininkai.

Jauniausias apklaustasis ūkininkas buvo 25 m., vyriausias – 75 m. Pagal amžių juos galima būtų skirstyti taip: 20–30 m. – 4 ūkininkai, 30–40 m. – 11, 40–50 m. – 10, 50–60 m. – 2 ir per 60 m. – 7 ūkininkai. Taigi matome, jog ūkininkauti imasi jaunesnio amžiaus žmonės.

Turima žemė. Ūkininko valdomas žemės plotas yra svarbi ūkininkavimo sąlyga, lemianti gaminamų produktų konkurencingumą, pelno dydį, apsirūpinimą technika ir kt. Lietuvoje 2000 m. pabaigoje buvo gana daug ūkių, turinčių iki 3 ha žemės. Tai maždaug apie 50%. 3–5 ha – 17%. Be abejo, smulkūs ūkiai gali duoti pajamų ir išlikti tada, kai jie specializuojasi tokiose gamybos šakose kaip daržininkystė, gėlininkystė ir pan.; arba pasitenkina mažomis pajamomis. 2000 m. duomenimis, Lietuvoje vidutinis registruotų ūkių dydis – 12,3 ha. ES vidutinis žemės ūkio paskirties plotas 1993 m. siekė 16,6 ha, 1997 m. – 18,4 ha. Ikarinėje Lietuvoje vidutinis ūkio dydis sudarė 12,7 ha.

Laukuvos seniūnijos ūkininkai turi palyginti nedidelius žemės plotus. Daugiausia ūkių yra iki 3 ha. Ne visi ūkininkai dirba nuosavą žemę. Iš 35 nuosavą žemę turi tik 21 ūkininkas (14 neturi). 27 ūkininkai nuomoja nedidelius plotus. Daugiausia ūkininkų nuomojančių iki 3 ha žemės. 8 ūkininkai žemės nenuomoja.

Pagal turimos žemės plotą Laukuvoje ūkiai nėra labai dideli. Vienas ūkininkas valdo 80 ha, o 5 – 31–52 ha žemės.

Pagal žemės įsigijimą ūkininkai gali būti skirstomi į žemę atgavusius, pirkusius ar išsinuomavusius. Tačiau šis skirstymas nėra labai tikslus, nes kai kurie ūkininkai vieną dalį žemės gali būti įsigiję vienokiu, o kitą – kitokiu būdu. Taigi pagal žemės

įsigijimo formą 17 Laukuvos ūkininkų yra atgavę paveldėtą iš tėvų (senelių) žemę, 9 – nusipirkę ir ją dirba, o 27 – nuomojasi (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Ūkininkų turimos žemės plotai

Turima žemė, ha	Ūkininkų		Žemė			
	Skaičius	%	Nuosava		Nuomojama	
			Ūkininkų skaičius	%	Ūkininkų skaičius	%
iki 3	16	46	4	19	16	59
3–10	7	20	6	29	8	30
11–20	5	14	6	29	2	7
21–30	1	3	2	9	1	4
31–40	3	8	2	9	-	-
41–50	1	3	-	-	-	-
51–60	1	3	-	-	-	-
60 ir daugiau	1	3	1	5	-	-
Iš viso:	35	100	21	100	27	100

Taigi norimam ūkiui išlaikyti daugumai nepakanka turimos žemės, todėl ją perka ar nuomojasi.

Beveik visi ūkininkai gyvenamąją vietą iki ūkininkavimo pradžios nurodė kaimą. Iš miesto atsikėlusių ir pradėjusių ūkininkauti buvo tik vienas. Ūkininkauja vietiniai žmonės, kurie anksčiau dirbo įvairiose pareigose – nuo žemės ūkio specialisto iki eilinio darbuotojo. Iki ūkininkavimo pradžios žemės ūkio įmonėse dirbo 24, o ne žemės ūkyje (parduotuvėje, bibliotekoje, mokykloje, buhalterijoje ir kt.) – 8 žmonės.

Ūkių veiklos kryptys. Laukuvos seniūnijos žmonės verčiasi įvairia ūkine veikla. Kiekvienas ūkininkas pats sprendžia, kuo jam verstis: ar augalininkyste, ar gyvulininkyste, ar kuo kitu, t. y. tuo, kas, jo manymu, turi paklausą rinkoje ir apsimoka. Dauguma ūkininkų verčiasi mišriu ūkininkavimu, tuo bandydami išsisukti nuo gamybinės rizikos plėtojant vieną ar kitą ūkio šaką. Iš tirtų 35 yra tik keletas stambių ūkių, kurių šeimininkai specializuojasi viena ūkininkavimo kryptimi. Kaip nustatėme, 1 ūkininkas, turintis 80 ha, specializuojasi augalininkystėje. Turėjo apsėjęs 12 ha rugiais, 16 ha kviečiais, 8 ha miežiais, 9 ha avižomis, 18 ha žolynais ir 20 ha užsodinęs bulvėmis. Gyvulių laikė mažai: 1 karvę, 1 prieauglį ir 2 kiaules. Kiti stambesni ūkininkai išsiskyrė gyvulininkystės veikla. Tokių ūkių yra net 7. Jie laiko 6–18 karvių, 6–16 prieauglių, 8–12 kiaulių. Augalininkystė jiems yra kaip papildoma ūkio šaka, aprūpinanti gyvulius pašarais. Kitokia veikla šie ūkininkai nesiverčia. Reikia pabrėžti, kad Lietuvoje kol kas nėra ryškios ūkių specializacijos. Vyrauja mišrūs – augalininkystės ir gyvulininkystės – ūkiai. Ūkių specializacija negarantuoja reikiamo rentabilumo, nes jis gerokai priklauso nuo supirkimo kainų, o jos Lietuvoje dažnai keičiasi.

Daugumos ūkininkų ūkiuose dirba vien tik šeimos nariai – vidutiniškai 2–3 žmonės. 5 ūkininkai (stambesni pagal turimos žemės plotą) samdo sezoninius darbininkus; iš jų 4 ūkininkai samdo po 1 žmogų, o 1 ūkininkas – 2 žmones. Nuolatiniam darbui žmonių nesamdo nė vienas iš apklaustųjų ūkininkų.

Vis dėlto jau praėjo 12 metų nuo ūkių kūrimosi pradžios, tačiau dar ir šiandien labai svarbus dalykas tebėra apsirūpinimas technika. Ūkininkavimas be technikos yra sudėtingas, nes įvairiems darbams atlikti reikia nuolat samdyti žmones, kurie ją turi. Naujos technikos įsigyti yra labai brangu, o sena jau susidėvėjusi, todėl reikia daug lėšų remontui.

Ūkininkai technika menkai apsirūpinę. Iš 35 tik 12 ūkininkų nurodė, kad turi reikiamą techniką. Kiti neturi arba nenurodė, kad turi. Taigi dėl technikos stokos ūkininkai turi kaip įmanydami sukstis ir rasti išeitį, kad laiku padarytų ūkio darbus.

Ūkininkų gyvenamieji ir ūkiniai pastatai. Laukuvos ūkininkų gyvenamųjų ir ūkinių pastatų apibūdinimas pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė

Ūkininkų gyvenamieji ir ūkiniai pastatai

Pastatų įsigijimas	Ūkininkų skaičius
Tėvų sodyba	9
Pirktą sodybą	21
Naujai statyta sodyba	4

Dauguma ūkininkų gyvena pirktose arba tėvų sodybose. Tik 4 ūkininkai naujai įsikūrę. Lėšos, už kurias ūkininkai yra įsigiję techniką, gyvenamuosius ir ūkinius pastatus, daugiausia tai pačių ūkininkų santaupos bei jų tėvų ar giminių parama. Banko paslaugomis naudojosi 2 ūkininkai, ir tai tik po 30%, o vienas ūkininkas pasinaudojo visu 100%.

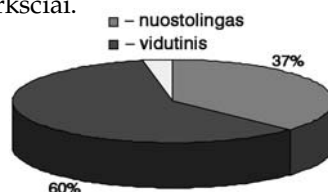
Kad ir kuo verstųsi žmogus – ar ūkininkavimu, ar prekyba, ar teiktų paslaugas – svarbu, kad jo veikla būtų pelninga ir duotų pajamų, kad įdėtas darbas, lėšos, medžiagos ir kt. atsipirktų. Kiekvienas paklaustas ūkininkas galėjo pasakyti, koks jo ūkis: pelningas, vidutiniškas ar nuostolingas. Deja, pelningai ūkininkaujančių nebuvo nė vieno ūkininko. Daugiausia jie savo veiklą vertino vidutiniškai. Tokių ūkių buvo 21, arba 60%. Gana daug – apie 37% – ūkininkų savo ūkininkavimą vertino kaip nuostolingą ir tik 3% – pelningą (žr. 1 pav.).

Bandėme išsiaiškinti pelną ir nuostolius teikiančias ūkio veiklos sritis. 11 ūkininkų (31%) pažymėjo, kad yra pelninga gyvulininkystė (pienininkystė). Vienas ūkininkas nurodė, kad pelninga auginti daugiamečių žolės ir grūdines kultūras, o dar vienas – tik grūdų auginimą. 16 ūkininkų nepažymėjo nei pelningos, nei nuostolingos veiklos srities. Kalbant apie nuostolingas ūkio veiklos sritis, trys ūkininkai paminėjo, kad jiems nuostolinga gyvulininkystė, dar trys – kad grūdų auginimas; vienam ūkininkui nuostolinga ir augalininkystė, ir gyvulininkystė, kitam – kiaulių auginimas. Penkiuose ūkiuose atsirado ir pelningų, ir nuostolingų ūkio veiklos sričių. Jei viena šaka jiems pelninga, tai kita – nuostolinga, ir atvirkščiai.

Užauginti produkciją ūkininkams dar nėra taip sunku, tačiau labai sunku surasti, kur ją dėti, kam parduoti.

Dar ūkininkų pasiteiravome, ir paaiškėjo, kad pagrindiniai jų produkcijos realizavimo kanalai yra šie: 70–90% pateikia rinkai – 11 ūkininkų (iš 35). Tai daugiausia

1 pav. Laukuvos seniūnijos apklaustųjų ūkininkų ūkių pelningumas

stambesnių ūkių savininkai. Apie 50% produkcijos parduoda 5 ūkininkai. 14 ūkininkų nurodė, kad pagamintą produkciją sunaudoja savo reikmėms.

Ūkininkų nuomonė apie jų gyvenimo ir veiklos sąlygų pasikeitimą įstojus į ES. Ši tema darosi vis aktualesnė ir dažnai diskutuojama. Ji ne mažiau rūpi ūkininkams, tuo labiau, jog jie turi žinoti apie įvyksiančius pasikeitimus jų veikloje, kad galėtų prisitaikyti ir rasti savo veikimo nišą. Yra sakoma, kad kiekvienas būvis yra geras, tik reikia prisitaikyti prie jo.

Ūkininkų požiūris į ūkininkavimą įstojus į ES buvo išsakytas tokiais samprotavimais: tik 4, arba 11%, ūkininkų mano, kad įstojus į ES jų gyvenimo ir veiklos sąlygos pagerės. 9 ūkininkų požiūris į stojimą į ES buvo neigiamas. Jie mano, kad ūkininkų gyvenimas ir veikla pablogės. Net 22 ūkininkai (63%), t. y. didžiausia dalis jų neturėjo aiškios nuomonės. Ūkininkų nuomonė, kaip ES pakeis gyvenimo ir veiklos sąlygas, pateikta 2 pav.

Palyginę Laukuvos ir kitų Lietuvos rajonų duomenis matome, jog ūkininkų nuomonė apie gyvenimo ir veiklos sąlygų pasikeitimą įstojus į ES yra panaši.

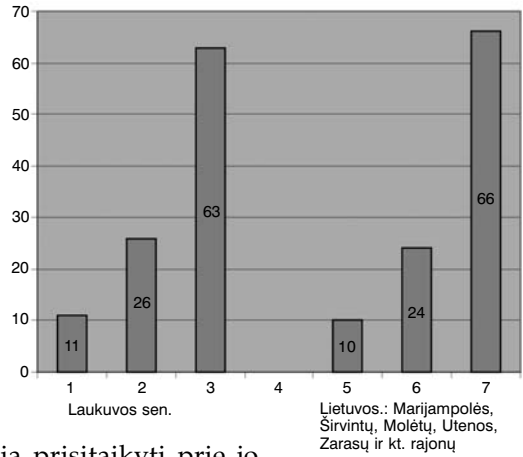
Iš tiriamųjų ūkininkų paaiškėjo, kad jie ne tik abejingi Lietuvos stojimui į ES, bet yra ir prieš žemės pardavimą užsieniečiams. Taip nusiteikę 26 ūkininkai (74%), o 8 pritaria tam, kad žemė būtų parduvinėjama užsieniečiams.

Dabartiniu metu ūkininkų padėtis nelengva, sunku ūkininkauti. Žinoma, padėti dar komplikuoja visiškas žemės ūkio situacijos neapibrėžtumas. Ūkininkavimas stumiamas į labai griežtas rinkos sąlygas, kurios tampa nepakeliamos ūkininkams. Todėl jie susiduria su daugybe rūpesčių, kurie trukdo ūkininkauti ir toliau plėsti ūkį. Pagal gautų atsakymų svarbą, pagrindinės bėdos tokios: per didelės degalų kainos, per žemos produkcijos supirkimo kainos, brangus technikos įsigijimas, trūksta valstybės paramos, sunku realizuoti produkciją ir t. t.

Gyvenimo lygio vertinimas. Kalbėdami apie gyvenimo lygį, ūkininkai turėjo nurodyti, kokiam socialiniam sluoksniui jie save priskiria. Šį vertinimą pateikiame 3 lentelėje.

3 lentelė
Ūkininkų gyvenimo lygio vertinimas pagal socialinius sluoksnius

Socialiniai sluoksniai	Ūkininkų skaičius	%
Turtingi	-	
Pasiturintys	12	34
Neturtingi	18	51
Skurdžiai	5	15
Iš viso:	35	100

2 pav. Ūkininkų nuomonė apie jų gyvenimo ir veiklos sąlygų pasikeitimą įstojus į ES:

- 1, 5 – pagerės;
- 2, 6 – pablogės;
- 3, 7 – sunku pasakyti

Iš lentelės matyti, kad dauguma (18, arba apie 51%) ūkininkų save priskiria prie gyvenančių neturtingai. Manančių, kad gyvena skurdžiai ūkininkų yra nedaug. Iš ūkininkavimo turtų susikrauti sunku, nes nėra pelningos veiklos. Ne veltui liaudies posakis skamba „Iš darbo neliksi bagotas, tik kuprotas“. Ūkininkai dejuoja, kad dirbti reikia sunkiai, o pelno jokio, esą tik ant gyvenimo ribos. Tuo patvirtinama, kad ūkininkavimo sąlygos yra prastos, todėl sunku prasigyventi.

Šiuo metu ūkininkai gyvena kupini rūpesčių. Tačiau ne mažiau svarbu yra žvelgti ir į perspektyvą. Dabartis susijusi su ateitimi, be abejo, su geresne ateitimi, kurios tikisi kiekvienas ūkininkas. Pateiktas klausimas „Kokios jūsų ūkininkavimo perspektyvos“ ūkininkams didelio optimizmo nesukėlė. Štai kaip į šį klausimą atsakė Laukuvos seniūnijos ūkininkai (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Ūkininkavimo perspektyvos

Ūkininkų ateities vizija	Atsakiusiųjų skaičius
Manau plėsti ūkį	10
Norėčiau mesti ūkininkauti, tačiau neturiu galimybių keisti gyvenimo sąlygas	20
Nusprendžiau atsisakyti ūkininkavimo	3

Taigi išanalizavę ūkininkavimo perspektyvas matome tokią tendenciją: 20 ūkininkų (arba 57%) norėtų mesti ūkininkavimą, tačiau neturi galimybės keisti gyvenimo sąlygas. Čia, aišku, nepateko tie, kurie turi didesnius žemės plotus ir jau seniai tuo verčiasi. Nusprendusių atsisakyti ūkininkavimo nedaug – tik 3 ūkininkai. Tai reiškia, kad ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos nėra geros – ūkininkaujama tik dėl to, kad neturi kitos išeities ir kito pragyvenimo šaltinio. Šiuo klausimu galime pateikti atliktų tyrimų duomenis kituose Lietuvos rajonuose: Marijampolės, Širvintų, Molėtų, Utenos, Zarasų ir kt. Ten buvo žymiai didesnis procentas ūkininkų, kurie norėtų mesti ūkininkauti, bet keisti gyvenimo sąlygas neturi galimybių. Tokių ūkininkų buvo apie 82% (arba 115 iš 141) apklaustųjų.

Ūkininkavimo perspektyvas galima sieti ir su noru, kad pradėtų ūkinę veiklą tęstų vaikai. Tačiau daugiau kaip du trečdaliai ūkininkų (26) nepareišė noro, kad vaikai ūkininkautų. Daugelis, kurie ėmėsi ūkininkavimo, yra taip nusivylę, jog linkę mesti šį darbą, todėl nenorėtų, kad ir jų vaikai ūkininkautų.

Ūkininkai išreiškė savo nuomonę ir apie tai, kas galėtų palengvinti jų gyvenimą. Net 33 ūkininkai (arba 94%) pažymėjo, kad susidariusias problemas išspręstų valstybės parama, o 2 ūkininkai – kooperacija.

Ūkininkų pasakojimai apie gyvenimo ir veiklos sąlygas

Laukuvos seniūnas Kazimieras Jokūbauskas (Šiauduva)

Iš kur išgirdote apie SAPARD programą?

Iš laikraščių ir Šilalės r. konsultavimo tarnybos. Žmonės nesupranta ir ne taip ją (paramą – Red.) lengva paimti. Ne kiekvienam prieinama, tik pasiturintiems.

Su kokiomis problemomis susiduriate ūkininkaudami? Trūksta ko nors ar ne?

Ūkininkaudami mes turime daugybę rūpesčių. Aš pats esu nedidelis ūkininkas, toks vidutiniokas. Laikau 6 karves, kiaulių, nieko neperku, užsiauginam savo produkcijos švarios. Kas yra? Mažos supirkimo kainos. Nežinia kur parduosi, kas nupirks. Pvz., užaina vajuš auginti kiaules – visi prisiperkam kiaulių. O kitąmet perteklius jų. Ir viskas. Dabar moka po 5,30 Lt, o atsiras daugiau kiaulių, tai tada mokės po 3 Lt už kg. Tai viskas – jau nuostolis. Tas pats ir su jautiena, ir su paukštiena, ir su viskuo. Ta rinka yra kaip muzika: groja, jei pataikai į taktą, tai tvarkoj, jei suspėji...

Ką jūs laikytumėte savo ūkininkavimo pagrindiniu veiksmu, palankiu pagrindiniu veiksmu? Kaip sakoma, kas yra sėkmės laidas jūsų sąlygomis?

Mūsų sąlygomis čia yra tik pienininkystė. Kad ūkininkams geriau sektųsi, reikėtų didesnio dėmesio iš vyriausybės, kad subsidijuotų. Dabar kas darosi? Mes už degalus mokame po 2 Lt, o už 1 litrą pieno gaunam 37 centus. Reikia pagalvoti, koks skirtumas yra. Iš to litro pramonė padaro, aš nežinau, tikriausiai kokius 4–5 litrus to praskiesto pieno, kuris yra parduotuvėse. Šiuo momentu mes turėtumėm maždaug žinoti, ar sutartis sudaryti, ar ką nors, kad galėtumėm laisvai parduoti. O dabar nežinai.

Dabar grūdus auginam, yra daug ūkininkų, kurie grūdus augina sėklai ir pardavimui. Skaičiau spaudoje, jei žmogus neturi 40 tonų, tai neparduos nė trupučio valstybei. Turi tiek prikulti, kad turėtum 40 tonų, tada galėsi sudaryti sutartis su perdirbimo kombinatais ir parduoti. Mažiau neparduosi.

Technikos turit?

Technikos turiu nedaug: T-25 traktoriuką, inventoriaus. Užtenka. Jei noriu arti ar ką, tada pasisamdau.

Skaudi problema yra dėl pardavimo žemės užsieniečiams – jūs pritariate ar ne? Kas bus, kai jie ateis?

Nieko, viskas bus gerai. Čia yra žmogaus valia. Niekas neatims tos žemės – mano valia. Kam noriu, tam parduodu, ką nori su žeme, tą darai.

Aš nenoriu – neparduosiu. Niekas neateis. Yra žmonių, kurie nori parduoti. Mano nuomonė tokia: reikėtų įtvirtinti žemės pardavimą oficialiai tiek užsieniečiams, tiek tautiečiams.

Jūsų žemė? Iš kur?

Paveldėta – mano žmonos, senelių žemė.

O ar norėtumėt, kad vaikai ūkininkautų?

Vaikai? Turiu 3 vaikus. Jie miestuose yra, tik vienas pas mane.

O ūkį perduoti?

Atiteks tam, kuris yra. Jis jauniausias. Na, jis yra vidutiniokas. Vedęs.

Kiek jums metų?

1945 m. gimimo – 56 metai man.

O į ES kaip jūs žiūrite?

O ES narystę vertinu optimistiškai ir laikiu greičiau jos. Aš suprantu: reikalavimai bus dideli. Blogiau tikrai nebus.

Pažiūrėkim: kitų šalių ūkininkai vis skundžiasi dėl tos ES, tiek streikų...

Mano sūnus buvo išvažiuoęs į Vokietiją pasidaruoti pas ūkininką. Ten yra visai kitokia tvarka, ten yra pasakyta, ką auginti. Tu šiemet, ponas, augini kviečius; kitas kaimynas auginą bulves. Tu auginsi – neauginsi, vis tiek gausi subsidijas. Jei neauginsi, tau užmokės. Nieko nedarai – vis tiek subsidijas gauni.

O ką auginate?

Na labiausiai tai augalininkyste, gyvulininkyste verčiamės. Grūdų auginam savo poreikiams – savo gyvuliams. Grūdų neparduodam, o pieną parduodam Telšių „Žemaitijos pienui“. Už pieną moka po 37 centus už litrą – už I rūšį. Ūkininkauti neapsimoka, tik į kraują įaugę. Kaime gyvenimi ir nieko neturėti? Vargsti nuo saulės patekėjimo iki laidos. Kai paskaičiuoji – tai nulis. Aš turiu 20 ha, piktžolėmis apleisti nesinori. Truputį nuomojam kaimynams, nes nespėjam įdirbti. Abu turim valdiškus darbus. Žmona – bibliotekos vedėja. Patys naudojam apie 8 ha.

O jei neturėtumėte valdiškų darbų, ar išsiverstumėte iš ūkininkavimo?

Sunkiai. Jei turi 30 ha, tai kooperuotis reikėtų, kurti draugijas, auginti vieną produkciją. Kadangi žmonių samdyti nereikia, ūkio darbams žemės turiu nedaug. Karves melžti moku pats. Rankom melžiam. Ganyklos už 2 km. Keliamės 5 val., o iki 7 val. jau turiu būti pasiruošęs į darbą. Gyvenu Šiauduvoje, link Šilalės, į darbą važinėju.

Savivaldybės darbuotoja Stanislava Paulavičienė

Papasakokit, kaip jūs ūkininkaujat, kiek žemės turit, ką su ja veikiate? Norit stoti į ES ar nenorit? Kaip žiūrite į žemės pardavimą užsieniečiams? Kam parduodate produkciją ir pan.?

Produkciją parduodame vietiniams verslininkams, pieną – „Žemaitijos pienui“, o mėsą – rinkai.

Žemės yra 17 ha. Su vyru dirbame, dar padeda vaikai. Gyvena vaikai atskirai, tik atvažiuoja šeštadieniais. Techniką beveik visą turim savo. Samdyti nereikia nieko.

O kaip dėl ES – jūsų nebaugina?

Ne, gal daugiau vietų bus jaunimui. Gal atsivers keliai, gal produkciją bus lengviau parduoti. Aišku, konkurencija bus, bet bus ir parama. Dabar paramą gauna didieji ūkininkai, apsikrieji. O mažiukai nieko negauna. Pavyzdžiui, kiek dabar buvo lengvatinių kreditų rajone, o kas gauna iš paprastų ūkių? Kurie valdo 20–30 ha, negauna. Tik tie, kurie turi bendroves įforminę, kur vienas kitas turi didesnę ūkį, o šiaip, paprasti kaimo žmonės, nieko.

O ar norėtumėt, kad vaikai ūkininkautų?

Šiuo momentu – tai tikrai ne.

Ar neapsimoka?

Neapsimoka. Didesnės kvotos – gal ir daugiau apsimokėtų. Palei šitas supirkimo kainas – ne. Pagrindinė problema yra mažos supirkimo kainos. Pernai pigiai mokėjo už raguočius. Na jeigu 1,5 metų šeri ir tegali gauti 700? Už tuos 500–700 Lt prisipili tik baką degalų – ar tai ūkininkavimas? Tik kad neskaičiuojam savo laiko, jėgų.

Bet nedirbti irgi negali. Jei nedirbsi, tai ir pavalgyti neturėsi. Bet šiaip dabar yra prastai. Jei dar pradžioje – 1995–1997 m. – kiek buvo žmonių laikančių gyvulius! O dabar – visi, kurie laikė 4–5 karves, beturi po vieną. Išpardavė. Pieną yra sunku parduoti, už mėsą nieko nemoka.

Ūkininkai labai smarkiai nusivylę?

Kaime, kai kolūkiai iširo, kiek buvo gyvulių! O dabar – tik po vieną karvytę.

Dar vagia?

Ne, nevagia. Čia rajono mastu galbūt.

O su bankais neturėtumėt reikalų?

Paskolų neėmėme, nes technikos turėjom. Auginam grūdus: rugius, miežius, avižas. Turim 4 karves, kiauliu iki 10 ir prieaugliai 4, paukščių.

Ką manot apie pardavimą žemės užsieniečiams?

Būsime kumečiai, juodadarbiai. Manau, būtų gerai, kad vyriausybė padėtų paprastam žmogui, kuris turi 10–20 ha, paramą teiktų, o ne parduotų žemes užsieniečiams.

Ar yra bent vienas ūkininkas, kuriam tikrai sektųsi, kuris sėkmingai ūkininkautų?

Nežinau, bendrauju su didesne dalimi žmonių, ryšys nemažas yra ir paprasčiausiai pasidomiu, kaip sekasi. Mėgstu pabendrauti, išklausu, kai nori pasiguosti. Nė vieno tokio nėra: va aš toks laimingas, ūkininkauju, turiu kažin ką!.. Tik kad pamaitina vaikus, aprengia ir viskas. O plėsti ūkį ir didinti – nė vienas nesiryžta.

Kas pradžioje turėjo žemės, paveldėjo ar nusipirko, tas laikosi. Šiomet trupučiuką kainos pakilo – iki 4 Lt, o pernai – po 2 Lt už kilogramą raguočių. Įsivaizduokit, kiek reikia eiti prie to veršiuo, kad pardavus gautum 700 litų!

Didesnė dalis žmonių yra tokių geriančių. Geria iš nevilties. Valdiškus darbus turi nedaugelis. Daug pensininkų. Bet kurie blogai gyvena, tie ir nenori eiti dirbti. Jei už 20 litų dieną dirbti, jis negali, jam yra mažai, o kai tik gerti – visą dieną gali.

Angelė ir Zenonas Gedminai (Laukuva)

Žemės turim savos ir nuomojamos. Nuosavos susigrąžinta (paveldėta) 12 ha. Turim pirkę 28 ha žemės ir nuomojame 7 ha.

Ar yra jūsų vaikų, kurie norėtų įsigyti žemės ūkio specialybę?

Sūnus baigė Varnių mechanizaciją, tik šiemet baigė.

Tai būsime ūkininkas. Ar norėtumėte, kad jis ūkininkautų?

Jis linkęs, labai padeda mums Andrius – juk mechanizatorius.

Ar nesusižavės greitai uždarbiu Vakarų šalyse?

Jei būtų galimybė pasižiūrėti, kaip dirba ūkininkai Vakaruose, būtų gerai. Būtinai reikėtų. O kol kas – ūkininkaujame. O ką daryti?

Turime 9 karves melžiamas, veršiukų 10, kiaulių dėl savęs laikome 3–4. Visas pelnas iš pieno, kurį pristatome „Žemaitijos pienui“. Turim sudarę tokią sutartį – šiek tiek daugiau moka. Kad mokėtų normaliai – būtų gerai... Pieną statome patys. Rytą vakarą po kiekvieno melžimo, kaip kolūkyje. Pretenzijų neturime, labai gerai.

O dėl ES ką galėtumėt pasakyti?

ES ne mūsų valdžia. Mano nuomone, ta ES gal gerai būtų, bet iki mūsų tie visi dalykai kol ateis... Tikrai niekas nepasako konkrečiai, kad pasakytų žmogui, kiek čia reikia auginti, kiek parduoti. Vyriausybė negalvoja apie tokius dalykus.

Su kokiomis problemomis susiduriate ūkininkaudami?

Technikos neturim.

Iš banko ar nebandėte pasiimti paskolos?

Nėra garantijos. Anksčiau ūkininkų buvo šioks toks fondas, dar ten palūkanos buvo, o dabar tos palūkanos labai didelės, kol sutvarkysi dokumentaciją...

Jei mums duotų uždirbti, daugiau mokėtų už tą pieną, būtų gerai. Kad duotų 80 centų, jau būtų gerai. Parduodant raguočius atsiskaitymas blogas, o kaina palyginti su praėjusiais metais – normalesnė.

Kokiam sluoksniui jūs galite save priskirti – turtingų, pasiturinčių?

Vidutiniškai esame.

Ar yra netoliese ūkininkų kooperatyvas? Draugija?

Žemaičiui, sako, duok pirma pačiupinėti, paskui ką nors daryti, kurti. Žmonės bijo iš kolūkio laikų. Savaip savo jėgomis kooperuoti reikia. Kantautaliuose yra žmogus, jisai turi technikos. Geras žmogus. Jis anksčiau padėdavo. Galima būtų kooperuoti, pavyzdžiui, perkant šaldytuvus. Susidėtų kas daugiau gali pinigų ir šaldytuvą pirkti. Mes nieko prieš, galime kooperuoti. Mes nesame prieš kooperatyvus. Reikėtų savitarpio susitarimu kooperatyvus kurti, be diktato iš viršaus.

Žemės užtenka?

Vaikai galės plėsti.

Kaip ūkininkai – ar esate patenkinti?

Valdiškų darbų neturime. Bandėm dar žiūrėti, bet valdžia pasakė: kad gerai ūkininkaujate ir darbo neieškokite. Žemės kurtis ir nepretenduok daugiau.

O dėl ES narystės? Dėl Lietuvos narystės ES?

Dabar šiuo momentu nelabai norėčiau, kad iš karto būtų. Toks laikotarpis pereinamasis, kad žmonėms leistų kiek apsiprasti. Vyriausybė žiūrėtų kvotas. Jei mes taip pulsime, tai jie užvers savo produkciją ir viską. Nesam pajėgūs, neturim tiek technikos. Aukštaitijoje gal kiek geriau, o Žemaitijoje tiek grūdų nepasėsi. Žemės nederlingos, kalvotos vietos. Melioracija praėjusi buvo, o dabar krūmai, kyšo drenažai.

Užsieniečiai ateis, nupirks žemę?

Bet jei jie dirbs – tai normalu. Jei nupirks tą žemę, parduos, perparduos – tai negerai. O jei dirbs, tegu dirba. Reikia konkrečių įstatymų! Proz., apie mišką galėtų būti toks punktas, skaitytiau, jei tu pardavei tą mišką, išpjovei grynai, tai atsodink.

O kaip jūs manote, ko labiausiai reikėtų kitiems ūkininkams, kad sėkmingai ūkininkautų, kas pagerintų ūkininkavimą?

Gal technikos, gal kiek žemės, 3–4 ha turėdami nieko nepadarysi ir 10 ha nepadarysi. Gal kokius vaisius auginti ar ką kitą...

Kad valdžia remtų tą žmogų. Dabar ji sugeba ir žiūri tik kuo daugiau atimti. Mokesčių sistema tokia tobula, kad valdžia sugeba paimti mokesčius net iš elgetų.

Dėl SAPARD programos...

Gaus tie ūkininkai, kurie turi pinigų. Tie ir dar jų gaus. Eiliniam prastam žmogui nėra ko tikėtis. Kaimietis koks nors gaus paramą? Aš tai galvočiau, kad negaus. Jei gaus – tik stambieji.

Ar reikėjo taip sugriauti žemės ūkį?

Ne taip reikėjo. Mūsų tėvai, senoliai – visi žmonės dirbo už dyką, kad sukurtų tą kolūkinę sistemą. Kolūkių sistema nebuvo tokia prasta. Sakytiau, kad kolūkio laikais žmonės neblogai gyveno. Kurie dirbo, tie turėjo. O kurie anksčiau gyveno tikrai nuo algos iki algos – ir dabar eina prašyti išmaldos ir pašalpų. Reikėjo duoti žemę pagal valstiečių įstatymą, kurie norėjo. Žmogus išdirbo 50 metų – nieko negavo iš kolūkio, o kurie priėjo prie geldos, tie ir prisiplėšė.

Keisti ūkio kryptį ar negalvojate?

Žadame kiaulių daugiau auginti.

Kaip jūs ūkiui gali atsiliepti, jei Lietuva taps ES nare?

Mes galvojame kas bus, nebent nebepirks mūsų produkcijos, pieno nebepirks. O tie reikalavimai? Mūsų pienas atitinka ES reikalavimus. Jei atitiks kainą mūsų reikalavimus – tai normaliai. O taip – įmanomi reikalavimai.

Žemė netoli, tačiau ganyklos toli: nuvažiuot–parvažiuot. Buvo vienkiemiai pas mus, bet jie kentėjo. Pas mus greitai sugriauna. Vienas taria, kitas aria. Be ES mes negalim, nes nieko neturim.

Liucija ir Rimantas Barakauskai (Laukuva)

Savo 2 ha turime, daugiau kaip 30 ha nuomojame. Nuoma nedidelė. Technikos pagrindą turim. Šiaip menki ūkininkai. Nuosavybės dar negalim atgauti. Yra žemės kitoje vietoje (mamos).

Kolūkio laikais gyvenome ir dirbome čia. Čia ir gimiau, ir gyvenau, ir pensija čia. Paskutiniu laiku dirbau pieninėje, pieną vežiau. Buvau pieno punkto surinkėja. O dabar 5 m. kaip nebedirbu. Kai buvo etatų mažinimas, netekau darbo. Vyras daug metų dirbo Šilalės statybos organizacijoje. Kai naikino ją, keitėsi viskas, ir likome abu bedarbiai.

Minėjote, kad neatgaunate mamos žemės?

Kreipėmės ir į Vilnių, važiuome. O čia rajone reikia turėti gerą kišenę, kad galėtum juos papirkti. Kad būtume galėję atsiimti iš pat pradžių... Yra užimta mūsų žemė, atseit žalioji zona. Bet dabar žalioji zona lyg ir panaikinta, ganyklomis daug yra paversta žemių, bet vis tiek neįmanoma priėti, kad gražintų.

Dėl ES: kaip jūs galvojate – verta stoti ar nestoti? Kaip tiems ūkininkams būtų geriau?

Jei būtų mums gerovė, tai žinoma verta, bet jei ne, tai ne.

Ta žemė irgi nėra visam laikui padalyta. Kelis kartus žemę davė, vienur atsirado savininkas – atima. Kitur pasėjam dobilus, atsiranda savininkas – vėl reikia atiduoti.

Jūsų pagrindinės pajamos?

Tik už pieną. Laikome 6 karves. Už litrą aukščiausios rūšies moka po 42 centus. Vasarą dar gali aukščiausią rūšį pasiekti, o kaip žiemą? Tvirtai yra senoviški. Kokybės tyrimai nelabai gerai atliekami, nėra tikslumo.

Kaimo žmonėms yra sunku. Galą su galu negali sudurti. Degalai brangūs. Technika nauja neįkandama.

Iš kolūkio mes nieko negavome. O mama, kai buvo kolūkio valytoja, gavo vieną karvę ir vieną veršiuoką – ir visas uždarbis už 40 metų darbo.

Žemės daugiau gal ir nereikia. Jei būtų iš kur pajamų didesnių gauti, kad galėtum technikos naujesnės įsigyti, galėtume paimti kokį 50 ha. Ir kad būtų ji arčiau, nes degalų daug sudeginama.

Vasarą už pieną šiek tiek daugiau išėina, bet daugiau ir išlaidų.

O dėl narystės ES žmonos ir vyro nuomonės sutampa?

Mes panašiai galvojame, jei būtų geriau, tai tik pirmyn. O jei blogiau – tai ne! Pagal viską, tai mes „slabni“ esam, ką tik gimęs vaikas. Jiems nemokėsime įtikti. Neįeisim – ubagai biedni. Čia nieko neliks, išnaikins. Miškus išveš, viską išveš. Žemės išpardavinės. Lietuvos neliks – čia tragedija. Nėra valdžios. Nors teisybės... – jos niekada ir nebuvo.

„Žemaitijos pienas“ atsiskaito laiku. Nieko negalime sakyti. Nėra ateities, liūdnos mintys. Geriausi ūkininkai pasidalijo žemės, techniką – tai agronomai ir kiti valdininkai.

Jaunimo nėra. Nėra jokių darbų jiems. Tie, kurie ant laiptų sėdi, tokie nedirbs pas ūkininkus.

Per daugelį metų kolūkio pirmininkai keitėsi. Namus pasistato. Vienas pasiima turtą, ateina kitas. Pabūna 3–4 metus. Tik vienas Jonas Ivanauskas išdirbo 25 m.

Paskolų neimame, nes bijome – gali paskutinius marškinius nuvilkti. Tvarto reikia, kad galėtume tų gyvulių daugiau laikyti.

Feliksas Dirmontas (Padievytis)

Turiu 3 ha savos žemės ir nuomoju. Bulves auginu, kviečius, miežius. Auginam buliuką parduoti, pieną pristatome.

Dėl ES ką jūs galite pasakyti, kaip bus su ūkininkais, palengvės ar pablogės?

Tai, kad mes taip blogai stovim. Į tą žemės ūkį niekas nežiūri, jis apleistas. Ar galima jį atgaivinti? Remti reikia, kad gautume už pieną, mėsą. Parduotuvėje mėsa daug brangesnė, o kai žmogus parduoda, jis nieko negauna.

Kokios ūkininkavimo problemos?

Sena kolūkio laikų technika.

Kas skaudina žemės ūkio srityje?

Kad sugriovė kolūkius – gerai. Kas iš tų kolūkių, valstybė juk būtų nedengusi, nemo-kėjusi. Blogiausia, kad labai brangūs degalai. Ūkininkai tik save išlaiko, o pelno nėra, jie negauna. Dirba tik kad dirbtų. Turėtum daug žemės, bet kad produktų kainos būtų didesnės.

Jei dar 10 ha jūs gautumėte?

Galėčiau plėsti, dar imčiau, bet nėra kam parduoti produkcijos. Nėra nei sandėlių, kur sudėti, jei prikultum. O dabar kokios oro sąlygos – į laukus kulti negalima įvažiuoti.

O gal ūkininkai tik dejuoja, skundžiasi, kad blogai?

Kiekvienas stengiasi ir žiūri, kad būtų pelno: užauginti, išvežti, parduoti. Viską galėtum parduoti, o pardavęs – kad ir gautum.

O kooperuotis ar jungtis su kitais ūkininkais ar yra galimybė?

Nėra čia tų ūkininkų. Vienas esu. Aplink – ežeras, todėl ūkininkai šiek tiek toliau. Tačiau šis reikalas dar kol kas kažkaip nejuda...

Aldona ir Antanas Vėliai (Laukuva)

Žemę nuomojam. Savos žemės neatiduoda. 2 ha nuomojam. Dėl nuosavybės dokumentus jau sutvarkė. Matininkai dar neatmatuoja.

Mūsų žemė yra užstatyta pastatais, sovietų laikais – fermomis. Dabar tos pačios žemės mes nebeatgaunam. Apie tos pačios žemės atgavimą nėra ir kalbos, nes tų pastatų nenugriausi. Bet kad duotų mums kitur. Pasiūlo karklynus, durpynus ir pelkes. Na, kad gerą atiduotų ar ką panašaus. Neatsiranda jokio kąsnelio geresnės. Tėvų žemė čia! Mano žemė – Baubliuose, o vyro – Dirvonuose, Gulbėse, Treigiuose. Gyventojų pastatai yra ant tos žemės, fermos pastatytos. Jų neįmanoma iškelti. Šabakštynai ten – iš viso niekas jų neima.

Kaip sekasi ūkininkauti?

Jeį atgautumėm tą žemę... Bet ta žemė yra už 5–6 km – nei tų karvių ten nuvesi. Anksčiau visų ūkininkų žemė buvo prie namų. O dabar yra išmėtyta. Arčiau neįmanoma gauti. Nežinau, kaip ūkininkauti, bus neįmanoma. Jei atgausim žemę, tai gal išnuomosim ar parduosim, ar ką nors.

Sėjam miežių, bulvių, daržovių, paršą nusišeriam, karvę laikom.

Vyras – invalidas. Visą amžių išdirbo traktorininku. Dabar pasisamdom žemei įdirbti. O tas pasisamdymas labai brangus. Žibalas labai brangus. Mažiausiai reikia 10 litrų, jei ką daugiau nori padaryti – jau 20 litų. O dar traktorininkui mokėk. Savikaina nebeišeina, nebeišiverčiam. Ūkininkams dabar labai blogai. Kas dar turi savo techniką, bet ir tai –

žibalas labai brangus. Už tą pieną ką gauni – kelis centus. Gauni 30 centų. O žibalas – 1,94. Kiek reikia pristatyti to pieno, kad litrą žibalo nusipirktum?! Labai sunku ūkininkams, neįmanomas dalykas.

Kolūkį išardė, išsidalijo pirmininkai, valdžia. Tiems darbininkams nieko. Komunistai tada valdė – ir dabar jie gerai gyvena. Paprasti darbininkai – ką?

Mes nedirbome kolūkyje, nieko negalime ir pasakyti. Aš parduotuvėje dirbau, o jis – pieninėje.

Dabar abu pensininkai. Kadangi prekyboje dirbau, tai pensija 260 Lt. Kiek gaunam pensijos – sukišam į ūkį.

Ar galima atgaivinti žemės ūkį?

Dabar žmonėms – 400 litų pensija, o vyr. teisininkas gauna 14 tūkstančių! Geriausias ūkininkas tiek nesurenka per metus. O jiems – dar mažai. Reikėtų pažiūrėti į žmonių gyvenimą.

Gal, sakau, pradės reguliuoti dabar. Išardė viską, išpardavė. Jaunimui nebėra darbo iš viso. Niekas nebeturi darbų. Jaunimas taip ir trainiojasi. Nusigėrė. Visokios bandos. Jei ką padarė, tarkim, mėsą išmetė, gavo 10 litų – išėjo, pragėrė ir vėl išsižioję laukia. Ir valkatų pilna, todėl kad darbo nėra. O mes, ūkininkai, neturim iš ko užmokėti. Jei ūkininkas galėtų duoti 50 litų per mėnesį, ar jūs galite pagalvoti, kiek jam liktų? Yra vienas ūkininkas – jis turi 10–15 karvių – kiek mėslo išmesti, kiek to šieno reikia pritempti, vandens prigirdyti. Tik spėja pavalgyti – ir vėl į darbą. Jei neturi ką dirbti – duoda akmenis ritinti iš kur nors. Nu jau šitiek išnaudoja. Moka tik 50 Lt per mėnesį. Maisto duoda. Tai čia jau ne Lietuva, o baudžiauninkų kraštas. Šiaip anksčiau mes tų baudžiauninkų laikų nežinojome, bet kinuose kiek prisižiūrėdavom, kaip bučiuodavo į padus ponams. Taip jau dabar yra, kad beveik bučiuoja į padus. Mes prie sovietų laikų nedirbome tik 8 val. Aš dirbau parduotuvėj: 2 savaites dirbau – 2 laisvos. Ir dirbau nuo 8 iki 8. O dabar dirba nuo 7 iki 10 val. ir gauna tik minimalų atlyginimą, nė 400 litų į rankas negauna. Lupa. Jei tu nedirbsi, dešimt eilėje laukia. Mes jau paragavome, žinom, kaip mes prie Lietuvos gyvenam. O ES? Pajamų nėra iš tos žemės. Tiktai dėl pilvo. Kad ir turėtumėm žemės, negalėtumėm daug apsodinti bei apsėti, nėra lėšų, nėra už ką samdyti traktorių. Reikia išvežti mėsą (nė 0,5 km nėra) už vienos mašinos išvežimą – 25 Lt, bet vienos neužtenka, reikia 5–6. Kiek sumoki?! O paskui apdirbimas, pasėjimas – vėl samdai traktorių arba arklus, vėl kiek reikia sumokėti. O kai paskaičiuoji – tai nieko. Tai ir gera Lietuva mums. Nebuvo gerų vadovų. Nebūtų jie sugriovę tų ūkių, būtų galėję kas norėjęs savo žemę valdyti, kas negalėjo – bendroves kokias nors būtų padarę, tos technikos neiššvaistę, fermų neišdrasę. Čia kaip Čėčėnija po karo, gryna Čėčėnija, Lietuva sugriauta, išdaryta! Tai šitiek metų statė, statė fabrikus, namus kokius išstatė! O dabar ką – griaua, iš viso – nieko!

Tokie tie ūkininkai, negalima pasakyti, kad ūkininkai. Tiktai save išlaiko. Kad ten kokios, atsiprašant, bulvienės „baltos“ išsiverda, kokių morkų įsimetę – ir visas jų yra lobis. O ant tos duonos, ne visada yra. Duona yra svečias namuose. Mes kai gaunam pensiją, tai šiaip ar taip dar yra. Dar, ačiū Dievui, mums užtenka pavalgyti. O yra žmonių, kur yra iš viso labai blogai. Mes ne ūkininkai, o varguoliai.

Kai griuvo ūkiai, ar norėjote ūkininkauti vėl iš naujo?

Mes taip nenorėjom. Mes supratome iš karto, kad nebus gyvenimo. O kai pradėję dalytis, va Jėzau...

Gorbačiovas šitiek valstybių valdė, o čia, Lietuvoje, – nesuvaldo.

Kad jie atpigintų žibalą, tai ir mažiukams ūkiams gal geriau būtų. Mes dabar vis krentam žemyn.

Ūkininkai Vytautas
ir Stefanija Kairiai
su dukra. 2001 m.
V. Ratkevičienės nuotr.

Vytautas Kairys (Laukuva)

Žemės – 6 ha savos, o su nupirkta ja iš viso turim 72 ha. Dar pirkome 15 ha miško. Laikome karvių 27 ir 57 raguočių. Ūkio kryptis – pienininkystė. Technikos užtenka. Šimet nusipirkome šieno presą. Ūkininkaujame 2 šeimos – šalia gyvena žentas, dukra. Sūnus tal-kininkas mums. Verčiamės be samdomų darbininkų. Tik kartais ateina į talką kaimynai – mainais už pagalbą technikos darbais atsilyginame. Mūsų ūkis yra nuostolingas. Išsilaikome tik todėl, kad parduodame mišką. Mūsų nuomone, sėkmingam ūkininkavimui labai reikalingas išsilavinimas. Turime kompiuterį, o naudotis juo mokosi sūnus.

Mūsų nuomone, dabar neaiški padėtis. Kas bus su ūkininkais, jei ir toliau taip bus? Neilgai ūkininkai ištvers, nes jie gali nuleisti rankas. Dabar yra labai dideli stabdžiai plėtoti ūkį. Ir viliamės, ir tikimės, kad, Lietuvai įstojus į ES, bus didesnis dėmesys žemės ūkiui.

Virginija Mikutavičienė (Laukuva)

Paveldėjau mamos žemę, kurią atsikėliau iš Plungės rajono. Dar nuosavybė nėra atiduota, bet šį pavasarį permatavo, sakė kad po 2–3 mėnesių bus dokumentai.

Iš viso bus daugiau kaip 10 ha – maždaug apie 12 ha. Primatavo dar tuos miškelius. Gyvulių nedaug laikau: 3 prieauglius, 2 karves, 6 kiaules per metus užauginu, paukščių. Žemė ten yra labai prasta, daugiau molis. Daug ką padaryti, išsiplėsti neįmanoma, šienaujam – ir viskas.

Žemės nenorėtumėt daugiau turėti? Ar užtenka?

Jei būtų normalios sąlygos, normaliai mokėtų už produkciją – tada. Dabar pieną atiduodi už 42 centus – dar jei yra aukščiausios rūšies! Už nerūšinį – 28 centai! Mineralinis vanduo daug brangesnis.

Štai dabar už bulius, jaučius pradėjo normaliau mokėti. Yra vietinė skerdykla (ž. ū. bendrovė – taip įvardyta). Yra žmogus, kuris tuo užsiima, yra perdirbimas, cechai: rūkykla, (dešros, vyniotiniai), šaldytuvai, yra jo parduotuvė. Jei prireikė, galima nusipirkti ir šiek tiek pigiau.

O jūsu vyras kokios specialybės?

Vyras pagal profilį yra mechanizatorius. Turim traktorių, kombainą iš ūkio nusipirkę.

Prie traktoriaus yra visi padargai. Ūkininkavimas tas toks, kad tie mokėjimai prasti ir neapsimoka. Šiemet mes esame „grynai ant nulio“. Dar baisiau – veršis krito, 3 paršiukai krito. Jei šitaip prasideda viskas – bankrotas iš karto. Dar neaišku, kaip su javais, nes jie visi išgulę.

Jei kainos normalios, tai būtų visai kitaip. Dabar aš nesakau, neblogai, jei nepradės leist įvežt, nepradės įvežinėti mėsą iš kur kitur, tai gyvulius bus galima auginti.

O ES ar negąsdina?

Aišku, trupučiuką gąsdina. Aš suprantu, kad mes su 10 ha tikrai neišliksim. Dėti reikia tas žemes į kupetą ir atiduoti vienam, kuris labai gerai tvarkosi ir galvoja gerai. Aš įsivaizduoju, kad sudėjus tas žemes, kas nors labai gerai tvarkysis, bet iš tos žemės mums nieko neliks, nieko. Buvo pasakyta, kad žemdirbių yra per daug, reikia juos išnaikinti, tai tikrai turės išnykt. Dabar dar žemdirbys turi kuo išlaikyti savo šeimą. Nereikia galvoti, iš kur gauti mėsos ar pieno.

Aš nuo pat vaikystės sunkiai esu augusi; 4 mergaitės buvom, mama niekur nedirbo (gyvenom, kaip sakoma, užkampyje), tėvukas ėjo į kolūkį su arkliais, darbavosi. Sunkiai augom, visos norėjom puoštis ir man tas žemės ūkis... negaliu. Aš specialybę pasirinkau nesusijusią su žemės ūkiu – šitaip bėgau, šitaip norėjau ištrūkti. Mano specialybė – dramos režisūra. Marijampolėje kultūros mokyklą baigiau 1973 m. Žemaitė. Plungiškė. Baisu dabar su darbu, vėl sako, kad kultūra „išderinta“. Jei gerai sutari su seniūnu, tai dar šiaip taip. Jei parodytum savo principus, tai tuoj išlėksi. Čia yra merdėjimas.

Ūkininkaujam užtat, kad vyras niekur nedirba. Vyras užsidirba su kombainu, išvažiuoja žmonėms kulti – jis ima už arą 1 litą + soliarinė alyva (soliarka). Jei metai geri, kartais pakulia, tai tą minimalų atlyginimą per metus užsidirba. Atsigauna kiek. Nuolatinio darbo neturi. Aš nesirūpinu nei šienavimu, nei sėja – tokiais pačiais didžiausiais darbais.

Pagrindas yra visai žemdirbystei ir visam ūkininkavimui. Jei kainos nusistovėtų, bet tegu atpinga kuras. Nors būtų po 1,5 lito.

Toksai tas žemės ūkis. Mažai yra naudos. Tik tiek, kad žmogus turi ką veikti.

Arūnas Jakas (Juodainiai)

Nuomojamos žemės turim apie 25 ha, o savo – 5 ha.

Turim 10 melžiamų karvių, kiaulių. Jauna šeima. Juk dabar pinigų reikia, kitur darbo nėra. Žmona pardavėja dirba. Dabar jau tokių nebenori. Nori 18-mečių, samdo privatinkiai.

Kaip sekasi jums ūkininkavimas – su pelnu, su nuostoliu?

Nieko. Pavalgyt užtenka. Na, dar šiek tiek apsirengimui lieka, o kad pelno, tai jau ne. O iš kur bus pelnas, jei už litrą aukščiausios rūšies pieno moka tik 42 centus.

Jei sakytų, kad meskite ūkininkavimą, ar mestumėt?

Tai tada pakabink dantis į dangų. Kad būtų darbo, alga, tada galėtume, o dabar – iš kur paimsi tuos centus. Vaikai du. Vienam – 18, kitam – 11 metų, reikia drabužių, visko.

Tai nuotaika prasta kalbant apie ūkininkavimą?

Kito nieko negaliu papasakoti. Ir tą patį visur išgirsit. Todėl, kad už produktus nieko nemoka. Gyvuliai – veltui, pienas – veltui.

Žemės yra ir toliau, ir arčiau. Kur gaunam, ten nuomojam. Pilvą išmaitini – ir viskas.

O ES kaip – gal geriau bus?

Mums, senukams, ką. Jei mes ir įeisim į Europą – kad nieko nėra. Juk ta Lietuvelė „pasodinta“ visai. Kad ir koks būtų premjeras, koks prezidentas, – nežinau. Bet po karo sunkiau buvo. Pokarinis laikas sunkesnis buvo. Mūsų vaikai ir anūkai nežino. Forminės duonos kepaliuko stovėdavome per naktį eilėje, kol gaudavom nusipirkti. Klumpėti ėjom į mokyklą, o dabar – toks kedas negerai, tai nemadoj. Todėl tėvai ir duodasi dieną naktį. Keliasi 4.30 val. ryto ir gulasi 11 val. vakaro.

Kuris nedirba – dar blogiau. Skūstis labai negali. Pavalgyt turim ir apsirėdyt yra, o kai reikalas yra – išeinam.

Ar žemės norėtumėt dar daugiau paimti, plėstis?

Kad jau nėra iš kur paimti. 25 ha yra ir taip. Daugiau nei 25 ha yra.

Paukščių visokių turim, 14 veislinių motininių kiaulių. Darbelio užtenka. Pastatų užtenka. Užtenka. Klėtį dabar pasistatėm.

Technikos ar turit?

Turim traktorių, presą. Miežių, kviečių, avižų sėjam, bet sušeriam viską gyvuliams, pardavimui nieko nelieka.

Pavardės nepasisakiusi ūkininkė (Juodainiai)

Vyro yra 2 ha ir mano 5 ha. Dar nepamatuota, rudenį pamatuos.

Jei atsiimsiu žemę, tai ūkininkausiu ir vaikams padėsiu. Turiu teisę atsiimti ir noriu atsiimti. Mums priklauso 9 ha. Dabar, šiuo metu, kažkas kitas dirba.

Ar atgaivinti žemės ūkį galima?

Ką atgaivinti, kad nieko nebėra, ką beatgaivinsi?! Kaime yra daug pijokų dabar. Prage-ria viską. Yra gerų žmonių ir yra blogų. Vitkaičiuose yra aštuonbučiai, kur visai prasigėrę.

Valerija ir Vytautas Budginai (Juodainiai)

Ūkininkavimas prastai sekasi. Už pieną mažai moka, pigus dalykas. Kokybę nustato nežinom kokį. Vieną kartą – aukščiausia rūšis, kitą kartą – nerūšinis.

O kada pradėjote ūkininkauti?

Suiro kolūkis ir pradėjome.

Nežadate mesti?

Ūkininkas Vytautas
Budginas. 2001 m.
V. Ratkevičienės nuotr.

O ką darysi, kur dingysi? Jauni žmonės neranda darbo. Grūdus neapsimoka parduoti, be to, nėra ir kur parduoti.

Jeį įstosim į ES – gal bus geriau?

Kažin ar nebus blogiau. Jie tada dar labiau smaugs. Dar bus didesni reikalavimai. Ūkininkai nebegalės nei to pieno parduoti, nieko. Pažabos ir važiuos. Dabar dar šiaip taip. Aš tai sakau, kad galim komunizmo mes taip atsikrapštyti, kad Dieve, Dieve. Jei tokią tvarką varys parlamente, tai tiktai komunizmui pasiruošę esam, kitur niekur. Dabar žmogus niekur nepasiskųsi. Miestuose irgi bedarbių daug.

Turit 25 ha. Ar norit dar plėsti ūkį?

Kad nėra kam padėti. Vienas darbingas, žmona negali – invalidumą gauna. O aš pats vienas tiek daug negaliu. Samdyti nėra iš ko, nėra kuo mokėti. 2 vaikai tai čia pat, o vienas – Klaipėdoje. Dar gerai, kad jie čia, tai bendrom jėgom 4 karves, kiauliu, prieauglio 10 laikome.

Ar vaikai nenorėtų ūkininkavimo perimti?

Vaikai turi – vienam kūma atidavė 37 ha; čia netoliese vaikai gyvena. Kitas 8 ha turi, nusipirko dar 5 ha. Valdiškų darbų nei vaikai, nei aš neturim.

Pagrindinės problemos ir kliūtys, – kad mažos kainos. Gal daugiau ir sėtum, ir dirbtum. O dabar, kad žmonės ir turi tos žemės, bet kas iš to. Dar jei savo technikos turi – dar, dar...

Kuo dirbote kolūkyje?

Mechanizatoriumi dirbau... Padedą kaimynas. Samdyti nesamdome. Pastatų užtenka, jei dar gyvulių daugiau būtų, tai tada reikėtų.

O ūkis su pelnu ar su nuostoliu?

Jokio pelno nematom ir vos vos išsilaikom.

Ar galite palyginti ankstesnius laikus, ankstesnius – prieškarinius ūkininkus su dabartiniiais?

Sunku pasakyti. Irgi buvo tas pats. Kaip tėvukas yra pasakojęs – dar sunkiau būdavo.

Dabar dar gyvulį šiaip taip gali parduoti. Pirmiau, kad ir užaugindavo, neparduodavo. Žmonės buvo pripratę vargti prie žibalinės, nei telefonų buvo, nieko nereikėjo ir mokėti. O dabar žmonės priprato prie visko, už viską reikia mokėti. Dabar ir už telefoną, ir už elektrą, ir už vandenį reikia mokėti.

Sakykit, jei reikėtų eiti į kolūkį, ar grįžtumėt?

Jei kaip buvo paskutiniaiais laikais, beveik sutikčiau grįžti ir palikti hektarus. Paskutiniu laiku jau davė pasišienauti ir 2–3 karves laikyti. Tokiomis sąlygomis jau buvo gerai. Kas norėdavo, pensininkams apdirbdavo, kas norėjo – patys galėjo dirbti. Jau leisdavo apsidirbti ir su technika, ir tos technikos jau buvo. Sumokėjai kelias kapeikas – ir turi. Buvo lengvesnės sąlygos.

Ūkininko tikslas yra gauti nors kiek pelno. Kitur neišeisi, darbo negausi – jauni negauna.

Šneka, kad užsieniečiams parduos žemę. Kuris gauna gerą pensiją, jis parduos žemę ir jam iki gyvenimo pabaigos užteks. O apie vaikus negalvoja.

Užsieniečiai – jie jau pirks didelius plotus, kelių ha nepirks, pvz., 12 ha jie nepirks. Jie pirks masyvus – po kelis šimtus ha.

O su žemės ūkiu ką daryti? Galima jį dar prikelti?

Nuo mūsų niekas nepriklauso. Kainos nė už ką nekyla. Pz., rapsą auginti čia ūkininkų yra rizikos dalykas – užaugs ar neužaugs. Kad kas nors pasikeistų, kad būtų garantuotos kainos, kooperatyvas būtų, būtų sutartys: šit aš atiduosiu, parduosiu, aš garantuotas.

Jūsų čia buvo žemė?

Čia žemės mes neturėjome. Kai vyko melioracija, mus perkėlė. Gretimame Mėčių kaime, už 2 km. Važinėti reikia. Čia aplinkui yra 3 ha, o visa kita žemė – kitur.

Stasė ir Kazimieras Girgždutaičiai (Juodainiai)

Ūkininkavimas nėra lengvas. Šiais laikais viskas brangu, žibalas. Žemės neturim savo. Teturim tik 5 ha nuosavos, 15 ha nuomojam – iš viso apie 20 ha.

Grūdų turim pasėję 7 ha. Pardavimui nieko nelieka – viskas pašarams. Turim 6 karves, bet uždarbio nėra. Visai blogai, su žibalu blogai.

Jei reikėtų iš naujo pradėti ūkininkauti, ar imtumėte dar žemės?

Gal, jei jaunesni būtume, bet seniems labai sunku. Padėti mums savaitgaliais atvažiuoja vaikai. Kad ne vaikai, tai sunku būtų. Jie daugiausia padeda.

Technikos turim. Kai vyko privatizacija, nusipirkom traktorių. Dar reikia preso. Vargstam, tikrai, kad vargstam.

Pastatų užtenka. Senus pastatus turim išsipirkę iš kolūkio laikų. Fermos kai buvo, susidėjom keli ūkininkai ir nusipirkom. Prieš 10 metų, kai baigėsi kolūkis, už čekius, reikėjo pridėti, tų pinigų neužteko.

Sveikatą praradom kolūkyje. Karves melžėm, vyras taip pat ir traktorininku dirbo paskutiniu laiku. Nuo 1991 m. pradėjom ūkininkauti.

Kita veikla jau sunku užsiimti, kaime – ką čia?

Pagalvokit, vien iš pieno pajamos. Kad už tą pieną bent žmoniškai mokėtų, būtų lengviau. Kad pardavę litrą pieno galėtume bent soliarinės alyvos nusipirkti...

Gal sulauksim pensijos. Bet dabar dar ir pensijinį amžių pailgino...

Jaunimo ar yra ūkininkaujančio?

Tikriausiai tik Budgino vaikai.

... Jei atgausim savo žemę, tai mums užteks.

Kada buvo geriau: ar iki ūkininkavimo, ar dabar?

Dabar, jei reikėtų į kolūkį eiti, tai sveikatos nebeturėčiau, nebenorėčiau. Pirma geriau buvo. Praeidavo mėnuo – gaudavai algą. Paskutiniu laiku uždirbdavom labai gerai. Abu dirbom – vaikams reikėjo.

Tai kokios pagrandinės jūsų ūkio bėdos?

Mažos kainos. Kad už pieną mokėtų nors po 70 centų, dar galėtum vargti.

Prie ko save priskirtumėte: ar prie skurdžių, ar prie turtuolių?

Prie skurdžių. Prie pasiturinčių tikrai kad negali priskirti, jei dirbi ir neužtenka. Tai reiškia – prie skurdžių.

Ar norėtumėt, kad vaikai imtųsi ūkininkauti?

Vaikai turi darbus. Ne, nenorėčiau, vien todėl, kad mes dirbam ir tikrai nieko neturim gero.

Su bankais ar turit reikalų?

Nenorim su tokiais turėti reikalų. Niekada neturėjom.

Ūkio dar plėsti ar nenorėtumėt?

Užtenka. Jei būtume jaunesni, tai kitaip. Jei bent 40 m. turėtume, tada galėtum žmogus galvoti.

Anksčiau buvo gražesni laukai, o dabar labai bjauru pažiūrėti į juos.

Mūsų ūkininkavimas menkas, abu su vyru pasitardami dirbame ir tiek.

Petras Gailevičius

Kaip sekasi ūkininkauti?

Žemės yra, bet kad pelno nėra. Degalai brangūs. Tėvų žemė (28 ha) aplinkui yra. Auginam 7 karves, 10 prieauglio. Gyvulius auginame, dirbame patys. Grūdus sušeriam gyvuliams. Jei nuveži parduoti grūdus – tai nieko negauni.

Kas prasčiausiai sekasi?

Pienas – mažos kainos. Sumažina riebumą, tai pienas rūšinis, tai nerūšinis. Kai komisija būna – tai nieko, o mūsiškiai padaro pieną blogą. Pinigų, pajamų nėra.

O nenorit mesti ūkininkavimo?

Darbo nėra. Vaikai maži. Sovietiniais laikais daug geriau buvo, buvo darbo. Technikos yra šiek tiek, bet dar reikia preso, bulvių kasamosios.

O kaip ES: ką jūs žinot apie ją, ar padės ūkininkams, lengviau bus, ar atlaikysit ES reikalavimus?

Ką gali padėti? Sunkiai. Sunku bus. Darbo būtų – viskas būtų.

Sunkus gyvenimas ūkininkų. Visi dejuoja, na kas dar turi pinigų iš rusų laikų, tai dar. Bet kas turėjo bankuose – visiems dingo.

Kiek metų ūkininkaujate?

Dešimt metų.

Prie ko priskirtumėte save: prie turtingų, pasiturinčių?

Prie vidutiniokų. Yra dar stipresnių.

Ar galima atgaivinti žemės ūkį?

Reikia sąžiningų valdininkų Lietuvoje, kad stipriai imtų. Tada bus kas nors, o taip – nieko.

Reiktų, kad už pieną nors daugiau mokėtų, pinigų juk reikia, jų trūksta. Kainos kartais šuoliais kyla. Prastai ūkininkams, bet niekas negali padėti.

Antanas Vincas Jonušas

Kaip manote, ES ar padės ūkininkauti? Ar tikitės ko nors geriau? Gal stipresnius ūkininkus padarys?

Dešimt metų ūkininkauju. Kad būtų bent reguliarios kainos. Viskas brangsta – elektra, telefonai ir kitkas.

Jei kas nors pasakytų mesti ūkininkavimą, ar mestumėt?

Mesčiau, viską atiduočiau iš karto. Visi švenčia, o čia – dieną naktį dirbi ir nieko nelieka.

Juozas Rimkus (Treigiai)

Kiek turite žemės?

Iš viso apie 20 ha. Treigių kaime 3,5 km nuo Laukuvos.

Dirbame visi savi: žmona, aš pats, vaikai. Dažniausiai laikom 3 karves, 4 telyčias, 3 buliukus po 7 mėn. Ką sodinam, sėjam – viskas pašarams. Parduoti nieko neparduodam, išskyrus pieną ir mėsą. Kad degalai būtų pigesni, baisiai brangiai už juos reikia mokėti. Jei moka po 42 centus už 1 litrą pieno, tai man reikia parduoti 5 litrus pieno, kad nupirkčiau litrą soliarinės alyvos (soliarkos). Tai yra labai mažai.

O ar norėtumėt plėsti savo ūkį, jei būtų sąlygos, jei būtų normalios kainos?

Jeigu kainos geros, galėtum žemės nusipirkti, galėtum verstis, vis tiek valdiško darbo nėra.

Kada pradėjote ūkininkauti?
Kai baigėsi, iširo kolūkis – ir pradėjome.

Treigių kaimo gyventojai ir svečiai po pasitarimo dėl Laukuvos 750 m. jubiliejaus šventės. 2002 m. gegužės 6 d. J. Šedbaro nuotr.

Kaip dėl žemės nuomojimo?

Vieniems metams labai sunku nuomoti. Jei nuomoti, tai reikia ilgesniam laikui 3–5 arba 10 metų, nes reikia įdirbti žemę. Dabar žemės yra labai apleistos.

Ar priskirtumėte save prie turtingų?

Priskirčiau prie vidutiniokų. Turtų jokių nesukrausi. Jei 50 ha turėtum, technikos naujesnės, geresnės, o dabar – visa sena technika.

Banko paskolomis ar naudojatės?

Buvau sugalvojęs imti, prašyti, bet užstatyti ką nors reikia. Būčiau galėjęs ką užstatyti, bet palūkanos. Į skolas įbrendi, o atiduoti reikia. Nenoriu aš skolintis. Užtenka savo.

Dėl ES: ar išliks smulkūs ūkininkai?

Yra tokia kalba, kad po 10 ha kurie turės, nė pieno nežada iš jų supirkti. Turės būti individuali įmonė. Pavieniam žmogui nebeleis parduoti gyvulių.

O ką manot dėl kooperacijos?

Kooperavimasis yra toks dalykas, jog niekad taip nebus, kad visų nuomonės sutaptų. Vienas galvos: reikia naujesnės technikos, kitam gera senesnė, metų gale reikės pasidalyti, kas liks pelno. Gerai, jei sąžiningi. Brolis su broliu nesutaria, o dar su svetimu sutars? 3–4 žmonės gali sutarti, o jei bus 10, tai jau bus erzelynė, ginčai.

Gal ūkininkai tik dejuoja, gal nėra taip blogai, kaip jie šneka?

Aš nežinau kaip yra su tais dejavimais. Gal kitas ir bėdavojasi. Aš pernai susirašiau į sąsiuvinį viską, kiek kainavo arimas. Man samdyti nieko nereikėjo – pats viską pasidariau. Aš išleidau 1200 litų. Už kombainą mokėti reikėjo, o pajamų? Penkis bunkerius prikūliau iš 2 ha. Už tuos pinigus nieko nenupirksi. Vienu žodžiu, man pačiam užteks pašarų. Jei būtų reikėję samdyti arti ar dar ką nors, tai būtų buvę viskas brangiau.

Išvados

2001 m. atliktas Šilalės r. Laukuvos ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygų sociologinis tyrimas leido įvertinti dabartinę ūkininkų situaciją, kuri yra gana sudėtinga ir problemiška. Remiantis apklausos duomenimis galima daryti išvadą, kad dauguma Laukuvos ūkininkų turi nedidelius savos žemės plotus. Maždaug iki 3 ha turi 16 (arba 46%) ūkininkų, 3–10 ha turi 7 ūkininkai (arba 20%). Vyrauja nedideli ūkiai, kurie negarantuoja pajamų pakankamai ūkio plėtrai. Kaip nustatėme, pelningai ūkininkaujančių nebuvo nė vieno ūkininko. Daugiausia (apie 60%) ūkininkų savo veiklą vertino vidutiniškai. Tačiau gana nemažai ūkininkų (37%) įvertino savo ūkininkavimą kaip nuostolingą. Ūkių specializacija neduoda didelio pelno ūkininkams, nes tai priklauso nuo supirkimo kainų, kurios keičiasi. Žemdirbiams ūkininkauti trukdo tokios priežastys: 1) per didelės degalų kainos, 2) per mažos žemės ūkio produkcijos supirkimo kainos, 3) brangus technikos įsigijimas, 4) trūksta valstybės paramos, 5) sunku produkciją realizuoti.

Išanalizavus Laukuvos ūkininkų perspektyvas išryškėjo tokia tendencija: 20 ūkininkų (57%) norėtų mesti ūkininkavimą, tačiau neturi galimybės keisti gyvenimo sąlygas, nes neturi kitos išeities ir kito pragyvenimo šaltinio. Ūkininkai skundžiasi, kad reikia sunkiai dirbti, o pelno nėra jokio. Vadinasi, ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos yra sunkios.

Tyrimai padėjo išsiaiškinti ir ūkininkų požiūrį į integraciją į Europos Sąjungą, t. y. kaip pasikeis jų gyvenimo ir veiklos sąlygos Lietuvai įstojus į šią Sąjungą. Didžioji dauguma – net 63% – ūkininkų neturi nuomonės apie ES poveikį, 26% ūkininkų požiūris į ES buvo neigiamas. Ir tik 11% ūkininkų mano, kad įstojus į ES ūkininkų gyvenimo ir veiklos sąlygos pagerės.

Literatūra

1. *Konkurencingas žemės ūkis ir jo svarba šalies ekonomikai*. Mokslinės konferencijos pranešimai. Vilnius, 2000 m. gruodžio 21 d., Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas, 2000.
2. *Sociologija: praeitis, dabartis, perspektyvos*. Mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga. 2001 gegužės 29–31 d., Kaunas: Technologija, 2001.
3. *Lietuvos sociologija amžių sandūroje*. Straipsnių rinkinys, Vilnius, 2001.
4. *Nepriklausomos Lietuvos žemės ūkio plėtros dešimtmečiai*, Kaunas: Akademija, 2001.
5. *Rytų Lietuva: visuomenės ir socialinių grupių raiška bei sąveika*. Straipsnių rinkinys, Vilnius, 2002.

Straipsnis „Versmės“ leidykloje gautas 2002 10 18, spaudai parengtas 2005 06 17. Straipsnis spausdintas „Lietuvos valsčių“ monografijoje „Laukuva“ I dalis, Vilnius, *Versmė*, 2005, p. 746–766 (vyriausiasis redaktorius sudarytojas Virginijus Jocys).

Straipsnis interneto svetainėje www.ilt.lt skelbiamas nuo 2007 09 05.